

мінімізації даного ризику лізингодавцям доведеться також більш професійно управляти власними активами, що пов'язано, в свою чергу з наявністю в останніх вже достатньо великого досвіду роботи в даній галузі. Четвертий етап характеризується посиленням конкуренції між суб'єктами лізингового бізнесу, яка призводить до появи нових видів послуг, серед яких: сек'юритизація, венчурний лізинг, проектне фінансування. На останній стадії розвитку лізингової індустрії відбувається насичення ринку лізингових послуг, тому що основні зусилля лізингових компаній направляються на оптимізацію і скорочення операційних витрат. При цьому дослідження показують, що стрімкий розвиток лізингу найбільш характерний для країн зі сприятливими економічними умовами і розвинутою нормативно-правовою базою.

У міру розвитку практики лізингового бізнесу накопичуються досвід і факти, на основі аналізу яких з'являються різні тлумачення, точки зору, погляди, концепції про зміст і форми, сутності тих чи інших понять і категорій. Осмислення теоретичних джерел та аналіз практики лізингового підприємництва в різних країнах дозволяє висувати різні гіпотези, концепції та теорії лізингових відносин. У теорії і практиці лізингу, на нашу думку, можна виділити ряд парних концепцій і триад лізингових відносин.

Олійник А.В.,
*старший викладач кафедри фінансів та банківської справи ХНУ,
м. Хмельницький, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВОГО ПОТОКУ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ РИЗИКУ БАНКРУТСТВА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Світовий досвід показує, що оцінка діяльності підприємства за грошовими потоками має суттєві переваги у порівнянні з традиційним аналізом ефективності на підставі показників прибутковості, рентабельності тощо. Науково-методичні підходи до визначення величини грошового потоку для звичайних видів підприємницької діяльності достатньо ґрунтовно розглянуті в наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців, у той час як проблемі визначення грошового потоку банківського бізнесу приділено недостатньо уваги.

Грошовий потік можна визначити як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). Тому грошовий потік є загальною величиною і дає уявлення про весь перелік проблем банківської діяльності, однак завданню вирішення кожної з них окремо не відповідає. У загальному розумінні грошовий потік відображає різницю між надходженнями та видатками грошових коштів протягом певного періоду, і якщо для більшості видів підприємницької діяльності це є безумовною істиною, то для банківського бізнесу дане твердження є дискусійним. Сучасні дискусії з приводу характеру банківської діяльності та її класифікації дозволяють дійти висновку, що головна особливість полягає в тому, що предметом (ресурсом) даного виду бізнесу є гроші, а вартість ресурсів – це відсоток, який банк сплачує власнику цих коштів за право їх тимчасового використання. Саме ця теза є ключовою при визначенні грошового потоку банківської діяльності [1].

Грошові потоки, що відображають функціонування фінансового ринку, характеризуються відносно складними схемами руху фінансових ресурсів. На кредитному ринку центром концентрації та координації руху грошових потоків є комерційний банк. Грошові потоки комерційного банку показано на рисунку 1. Грошові потоки комерційного банку, як основного суб'єкта управління позичковим фондом, включають три групи фінансових відносин: формування і використання позичкового фонду, здійснення розрахунків та взаємовідносини з ринком цінних паперів. Взаємовідносини у сфері ринку грошей і, відповідно, грошові потоки мають двосторонній характер. Вхідні потоки банків відображають процес формування позичкового фонду, погашення заборгованості з виданих кредитів і сплату процентів за користування ними. Вихідні потоки охоплюють видачу позичок, повернення залучених банком коштів і сплату процентів за їх використання. Грошові потоки комерційних банків, що відображають розрахунково-касове обслуговування клієнтів, являють собою переміщення грошових коштів між окремими суб'єктами і не належать до потоків кредитного ринку. Крім

взаємовідносин з клієнтами, у комерційного банку виділяються внутрішні грошові потоки фінансового ринку. Це залучення ресурсів на ринку цінних паперів та інвестування коштів у цінні папери інших емітентів, а також взаємовідносини на міжбанківському ринку.

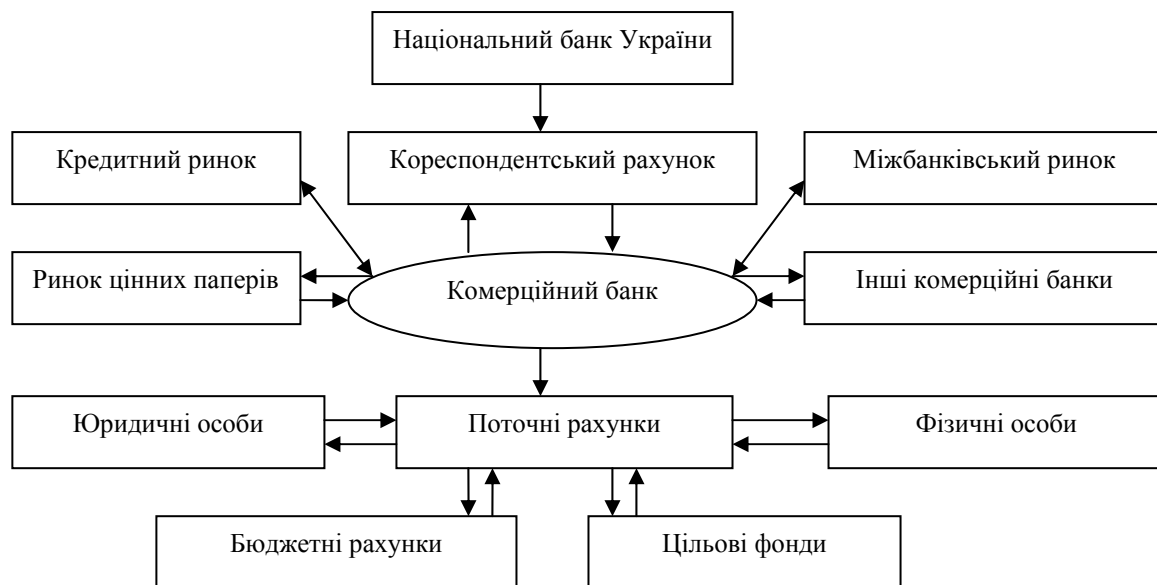

Рис. 1 Грошові потоки комерційного банку на фінансовому ринку

Виходячи з того, що банківська діяльність – це залучення у вклади коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб, можна стверджувати, що фінансова діяльність банку і є його операційною діяльністю. Це призводить до того, що грошові потоки від фінансової та операційної діяльності банків будуть представлені єдиним потоком, тобто єдиним сальдо притоків та відтоків.

Незважаючи на те, що критерій чистої теперішньої вартості широко застосовується переважно у практиці оцінки інвестиційних проектів, на думку С.В. Леонова та Д.В. Олексіча, він може бути ефективним і при оцінці вартості банківського бізнесу. Чиста теперішня вартість характеризує перевищення сумарних грошових надходжень від банківського бізнесу над сумарними витратами на нього. Даний показник дуже близький за методикою розрахунку до показника дисконтованого грошового потоку, проте на відміну від останнього при розрахунку чистої теперішньої вартості грошовий потік першого року замінений на величину початкових інвестицій, і тому він дає уявлення не про теперішню вартість майбутніх доходів, а про ефект від сьогоднішніх інвестицій, іншими словами, про чистий майбутній ефект від використання сьогоднішнього потенціалу банку [2, с.160]. Виходячи із сутності грошового потоку, ризик неплатоспроможності можна визначити, як ймовірність того, що банк виявиться неспроможним генерувати грошовий потік у даний момент часу. Тоді ризик банкрутства – це ймовірність того, що банк виявиться неспроможним взагалі генерувати грошові потоки.

Таким чином, грошовий потік банку є індикатором проблем у банківській діяльності і може допомогти вимірювати ризик неплатоспроможності чи банкрутства. Ймовірність неспроможності банку генерувати грошовий потік у даний момент часу є ризиком неплатоспроможності, який може стати ризиком банкрутства при набутті постійної неплатоспроможності. Грошовий потік є тією інтегральною кількісною характеристикою діяльності банку з допомогою якої можна оцінювати, прогнозувати та моделювати ризик банкрутства банку. Отже, в Україні триває активний пошук оптимальної моделі, за допомогою якої можна було б виявити основні тенденції розвитку банківських установ, оцінити ризики їхньої діяльності, фіксувати проблеми, пов'язані з ними на ранніх етапах їх прояву та прогнозувати виникнення несприятливих ситуацій з метою недопущення банкрутства банків.

Література: 1. Олійник А.В. Економічна сутність, підходи до оцінки та моделювання ризику банкрутства комерційних банків. Монографія. // Сучасні підходи, методи та моделі в управлінні фінансами: економічний і соціальний аспекти / за ред. д-ра екон. наук, проф. О.І. Барановського, канд. екон. наук, доц. І.М. Михайловської. – Хмельницький : ХНУ, 2010. - 495 с. 2. Леонов С.В. Оцінка вартості банківського бізнесу / С.В. Леонов, Д.В. Олексіч // Вісник СумДУ. – 2008. – №1. – С.155-160.

Онiкiєнко С.В.,

к. е. н., докторант кафедри банківських інвестицій

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»,

м. Київ, Україна

УРОКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАДІЙНОГО МЕХАНІЗМУ КРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Глибина і масштабність наслідків міжнародної фінансової кризи, яка зародилася у банківській системі, ініціюють потребу у реформуванні існуючих в міжнародній практиці положень з регулювання банківської діяльності.

Питанням антикризового регулювання банківської діяльності в умовах глобалізації приділяється значна увага у роботах українських і іноземних науковців і практиків. У той час як одні дослідники займаються питаннями пов'язаними з можливостями адаптації міжнародних регулятивних положень до існуючих національних стандартів (Вовчак О., Грюнінг Х., Девіс. Х., Зінченко В., Тейлор М., Кірсєв О., Міщенко В., Стельмах В.), інші - досліджують вади діючої базельської концепції регулювання і нагляду за банківською діяльністю (Маршавіна Л., Пелаез К.М., Поморіна М., Рошет Ж.-Ч., Счунер Х). Аналізуючи регулятивні положення Базельського комітету, усі без винятку науковці погоджуються з тим, що якою б досконалою не була запропонована система регулювання і нагляду за банківською діяльністю, настання наступної кризи є лише питанням часу. Фактично, наукова думка лише намагається встигнути за стрімким розвитком подій на фінансових ринках [1]. Проте, вже зараз зрозуміло, що не може існувати якихось універсальних регуляторних концепцій, які дадуть змогу оцінити індивідуальний ризик банкрутства банку і передбачати з їх допомогою рівень системного ризику. За таких умов першочерговим завданням у сфері регулювання банківської діяльності як на національному, так і на міжнародному рівні стає розробка і запровадження надійного механізму кризового менеджменту.

Для того, щоб визначитися з цим питанням, насамперед, варто розглянути порядок функціонування банків у рамках стабільного функціонування фінансової системи. Для ефективного функціонування системи упродовж періодів «спокою» критично важливими є дві обставини [2]: неможливість для уряду вливати державні кошти в банківську систему (дати можливість працювати ринковій дисципліні); використання регуляторами сигналів ринку, які є за своєю природою простими і об'єктивними (щось на кшталт зобов'язання наглядових органів почати діяти як тільки банк зіткнеться з труднощами і їх захисту як від політичного тиску так і від судових позовів зі сторони акціонерів).

Звісно, дотримання таких умов є неможливим у період кризи. Інколи під час кризи неможливо обійтися без вливання державних коштів і, очевидно, що за таких обставин не варто говорити про ефективність функціонування фінансових ринків у таких періодах. А. отже, існує потреба визначитися з специфічним порядком регулювання і нагляду за діяльністю банків у період кризи (по аналогії з програмою екстраординарних заходів, що реалізуються, наприклад, у випадку природних або техногенних катастроф) при якому правила втручання наглядових органів і органів державної влади мають суттєво відрізнитися від тих, що застосовуються у «нормальних» періодах. Звісно, такий підхід до проблеми є досить загальним і він не підходить для безпосередньої деталізації переліку заходів, що мають бути здійснені у період кризи; проте, надані рекомендації можуть бути використані у подальших дискусіях. Ми також не звертали уваги на міжнародні аспекти управління банківською системою у період кризи, які за рівнем своєї значимості безумовно заслуговують окремого розгляду.

Якщо б вдалося уникнути ризику опортуністичних зловживань, рішення про оголошення «банківської кризи» мало б прийматися за одногосної згоди трьохстороннього комітету, що мав би складатися з представників центрального банку (як керівної грошово-кредитної